

УДК 657.01

JEL Code M41

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-3\(93\)-5-10](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-3(93)-5-10)

Василь ГИК¹

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Інтегрована звітність підприємств: бібліометричний аналіз

Анотація. Формування підходів до розуміння інтегрованої звітності та ідентифікація наукового ландшафту в цій сфері набувають дедалі більшої актуальності, оскільки вимоги та запити стосовно інформації стейкхолдерів постійно зростають. У статті проведено бібліометричний контент-аналіз наукових публікацій за тематикою інтегрована звітність. Відбір інформації для бібліометричного аналізу проводився у двох найбільш авторитетних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science за ключовим словом «інтегрована звітність» (integrated reporting) протягом проміжку часу 1990-2020 рр. У результаті проведеного дослідження було виявлено 308 та 393 публікації відповідно у базі даних Scopus та Web of Science. Встановлено, що у базах даних із загальної кількості публікацій переважають статті 213 (69,2 %) та 300 (66,1 %) відповідно. Таким чином, наукова зацікавленість цією тематикою зростає, оскільки динаміка публікацій за останні роки має тенденцію до збільшення. Використання програмного забезпечення VOSviewer дозволило побудувати та візуалізувати бібліометричні карти. Як наслідок, визначено найбільш вживані ключові слова (звітність, інтегрований звіт, розкриття інформації) та авторів у досліджуваних статтях (У. Марун, Ш. де Вільє, Дж. Дюмей), які формують окремі наукові школи. Проведене дослідження відображає тенденції, що зростають в галузі інтегрованої звітності та надає науковцям орієнтири для подальших розробок. Зокрема, дане дослідження допомагає створити концептуальну базу, є джерелом для вчених щодо проведення нових досліджень шляхом оцінки прогалів і надає можливості для порівняння.

Ключові слова: інтегрована звітність, нефінансова звітність, сталий розвиток, бібліометричний аналіз, наукометричні бази даних.

Vasyl HYK

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

The Enterprise's Integrated Reporting: Bibliometric Analysis

Abstract. The development of approaches to understanding integrated reporting and the identification of the scientific landscape in this area are becoming increasingly important, as the requirements and requests for information from stakeholders are constantly growing. The article contains a bibliometric content analysis of scientific publications on the topic of integrated reporting. The selection of information for bibliometric analysis was carried out in the two most authoritative scientometric databases Scopus and Web of Science on the keyword “integrated reporting” (integrated reporting) during the period 1990-2020. The study identified 308 and 393 publications in the Scopus and Web of Science databases, respectively. It was established that the databases from the total number of publications are dominated by articles 213 (69.2 %) and 300 (66.1 %), respectively. The interest among scientists on this topic is growing, as the number of publications has been increasing in recent years. Since 2014, there has been a sharp increase in published works on this topic. This is primarily due to the fact that in 2014, at the plenary session of the XIX World Congress of Accountants, the International Council on Integrated Reporting approved the gradual adoption of the International Framework for Integrated Reporting over the next three years, which sparked public debate. The using of VOSviewer software allowed to build and visualize bibliometric maps. The bibliometric maps made it possible to identify the most commonly used keywords (reporting, integrated report, information disclosure) and authors in the studied articles (W. Maroun, C. De Villiers, J. Dumay), which form individual scientific schools. This study reflects trends in integrated reporting and provides scientists with guidance for further scientific development. In particular, this study helps create a conceptual framework, provides a source for scientists to conduct new research by assessing gaps, and provides opportunities for comparison and analysis.

Keywords: integrated reporting, non-financial reporting, sustainable development, bibliometric analysis, scientometric databases.

¹ Василь Володимирович ГИК, доцент кафедри обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів), кандидат економічних наук.

ORCID 0000-0002-3008-9216

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, які супроводжуються процесами глобалізації, фінансовою кризою, поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), обмеженістю природних ресурсів, екологічними проблемами та зміною клімату, все частіше зростає інтерес до розкриття інформації нефінансового характеру. Саме тому інтегровану звітність розглядають як конгломерат бухгалтерських та управлінських звітів, що надаються внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття рішень. У результаті інтегрована звітність повинна відображати інформацію не тільки про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, але й про екологічні, соціальні аспекти та корпоративне управління.

Розвиток та впровадження інтегрованої звітності дозволить, з однієї сторони, задовольнити інтереси всіх груп користувачів звітності, а з іншої сторони, представити інформацію про внесок підприємства у підвищення стійкого розвитку в цілому. Однак, відсутність чіткого нормативно-правового регламентування, брак програм підготовки кадрів за відповідним напрямом і менталітет дозволяють говорити про те, що процес впровадження інтегрованої звітності проходить велику кількість важких етапів і з довгою часовою протяжністю.

Таким чином, попри бурхливий розвиток інтегрованої звітності на сьогодні недостатньо приділяється уваги потребі системного підходу до вивчення проблем та дослідження комплексних загально-теоретичних засад її побудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування концепції інтегрованої звітності підприємств присвячена порівняно незначна кількість праць вітчизняних і зарубіжних науковців.

Так, Хілсон Г., Мерк Б. [1] розглядали перспективи формування звітності зі сталого розвитку підприємств. Дженкінс Х., Яковлева Н. [2] досліджували тенденції розкриття інформації про соціальну та екологічну відповідальність у звітності. Перес Ф., Санчес Л. [3] також вивчали звіт зі сталого розвитку 4 великих компаній за набором 62 індикаторів, об'єднаних у 6 категорій. Азапагіч А. [4] запропонував систему показників стійкого розвитку як інструменту оцінки ефективності. Робота Мудулі К., Барве А. [5] спрямована на розробку рамок сталого розвитку за допомогою підходу GSCM (green supply chain management). Фонсека А., Макаллістер М., Фіцпатрік П., досліджували наскільки надійними є звіти про сталий розвиток корпорацій [6] та піддавали конструктивній критиці підхід GRI (Global Reporting Initiative) [7]. Деякі спроби розробки моделі інтегрованої звітності, що дозволить оцінити вплив підприємства на стан природних ресурсів і задовольнити інформаційні запити користувачів зроблені Замулою І., Проданчуком М., Ковальчук Т., Колесніковою О., Михалків А. [8]. Проте, не применшуючи цінності доробку вищезгаданих науковців, слід визнати, що питання інтегрованої звітності супроводжуються певними проблемами,

зумовленими недосконалою регламентацією та потребують більш ґрунтовного дослідження як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Один із методів оцінки результатів наукового дослідження є бібліометричний аналіз. Бібліометрія – це дисципліна, яка використовує математичні та статистичні методи вивчення потоків наукових документів з метою виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства і взаємного впливу публікацій. Платформа VOSviewer (Visualizing Scientific Landscapes) – це програмне забезпечення з відкритим кодом для аналізу бібліометричної мережі. Вона дозволяє працювати з текстовими файлами, що містять описи бібліографічних записів, які експортуються з баз даних Scopus, Web of Science та інших.

Метою статті є проведення бібліометричного аналізу наукових публікацій за тематикою інтегрована звітність у наукометричних базах Scopus та Web of Science за період 1990-2020 роки задля виявлення тенденцій, що існують в галузі інтегрованої звітності та надання науковцям орієнтирів для подальших наукових розробок.

Методологія дослідження. У цьому дослідженні використовується систематизований огляд літератури з використанням бібліометричного методу. Пошук інформації для бібліометричного аналізу проводився у кілька етапів:

1) здійснювався пошуковий запит у двох наукометричних базах даних Scopus та Web of Science за ключовим словом «інтегрована звітність» (integrated reporting). Усі отримані дані були збережені за допомогою функції «Експорт даних» у відповідних наукометричних базах Scopus та Web of Science.

2) формування бібліографічної карти на основі отриманих даних із баз Scopus та Web of Science за допомогою універсального програмного забезпечення VOSviewer, призначеного для побудови та візуалізації бібліометричних посилань.

Виклад основних результатів дослідження. У результаті аналізу проведеного за період 1990-2020 рр. було виявлено 308 публікацій у базі даних Scopus та 393 публікацій у базі даних Web of Science. У табл. 1 розкрито структуру публікацій залежно від типу документа.

За аналізований період публікації у базах даних Scopus та Web of Science були представлені в основному статтями (~ 70 %). Проте ситуація з іншими видами публікацій є дещо іншою: розділів книги у базі даних Scopus знайдено 64 або 20,8 %, що у два рази більше ніж у базі даних Web of Science 32 або 7,0 %; кількість книг у базі даних Scopus становить 19, що також є значно вищою, ніж у базі даних Web of Science – 3; ранні публікації (статті, доступні в Інтернеті до того, як їх буде призначено для випуску) були виявлені тільки у базі даних Web of Science та їх кількість становить 28 або 6,2 %. Всі решта види публікацій у відсотковому значенні становили не більше 5 % від загальної кількості.

Кількість публікацій відповідно до типу документа

Тип документа	Scopus		Web of Science	
	Кількість	%	Кількість	%
Стаття	213	69,2	300	66,1
Впровадження	-	-	65	14,3
Розділ книги	64	20,8	32	7,0
Книги	19	6,2	3	0,7
Рання публікація	-	-	28	6,2
Редакційний матеріал	-	-	8	1,8
Огляд	10	3,2	7	1,5
Реферат	-	-	6	1,3
Рецензія на книгу	-	-	5	1,1
Тези конференцій	2	0,6	-	-
Загальна кількість	308	100,0	393	100,0

Джерело: сформовано автором на основі отриманих даних із баз Scopus та Web of Science.

Для проведення кількісного аналізу публікацій побудовано графік з їх динамікою за роками (рис. 1).

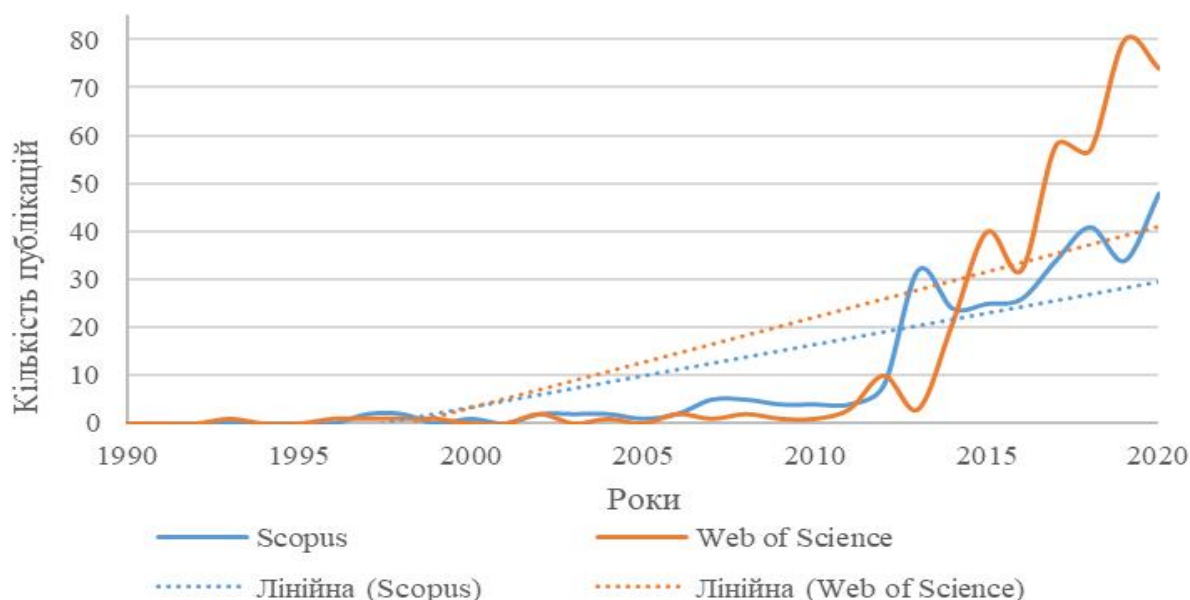

Рис. 1. Динаміка кількості публікацій за тематикою інтегрована звітність у наукометричних базах даних Scopus та Web of Science за період 1990-2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі отриманих даних із баз Scopus та Web of Science.

З рис. 1 видно, що кількість публікацій за тематикою інтегрована звітність протягом досліджуваного періоду з кожним роком зростає, що свідчить про науковий інтерес серед науковців.

Відповідно до побудованих ліній тренду за наукометричними базами даних Scopus та Web of Science спостерігається різке зростання опублікованих праць за даною тематикою починаючи з 2014 року, завдяки активній роботі науковців у багатьох країнах. Це пов'язано насамперед з тим, що у 2014 році на пленарному засіданні XIX Всесвітнього конгресу бухгалтерів Міжнародна рада з інтегрованої звітності затвердила поступове прийняття Міжнародних основ інтегрованої звітності протягом найближчих трьох років, що викликало

публічну дискусію довкола даного питання. Порівняно низька публікаційна активність до 2014 року, на нашу думку, пов'язана з тим, що цей тривалий період характеризується процесом модифікації концепції корпоративної соціальної відповідальності та формуванням (зародженням) нової форми концепції інтегрованої звітності. Незважаючи на це, саме у цей період відбулися перші спроби підготовки та подання інтегрованих звітів.

Для встановлення частоти вживання терміну інтегрована звітність разом з іншими словами проведено аналіз за ключовими словами. Для цього побудовано бібліометричну карту ключових слів у досліджуваних статтях за період 1990-2020 рр. (рис. 2).

У результаті аналізу встановлено, що найбільшу кількість цитувань за двома наукометричними базами даних Scopus та Web of Science зроблено на праці: Уоррена Маруна (Warren Maroun) [9] – професора Університету Вітватерсранда (University of the Witwatersrand) із Йоганнесбургу (ПАР); Шарля де Вільє (Charl de Villiers) [10] – професора

Оклендського університету (University of Auckland) із Нової Зеландії; Джона Дюмейя (John Dumay) [11] – доцента Університету Маккуорі (Macquarie University) із Сіднею (Австралія).

На основі отриманих даних побудовано бібліометричну карту авторів у досліджуваних статтях за період 1990-2020 рр. (рис. 3).

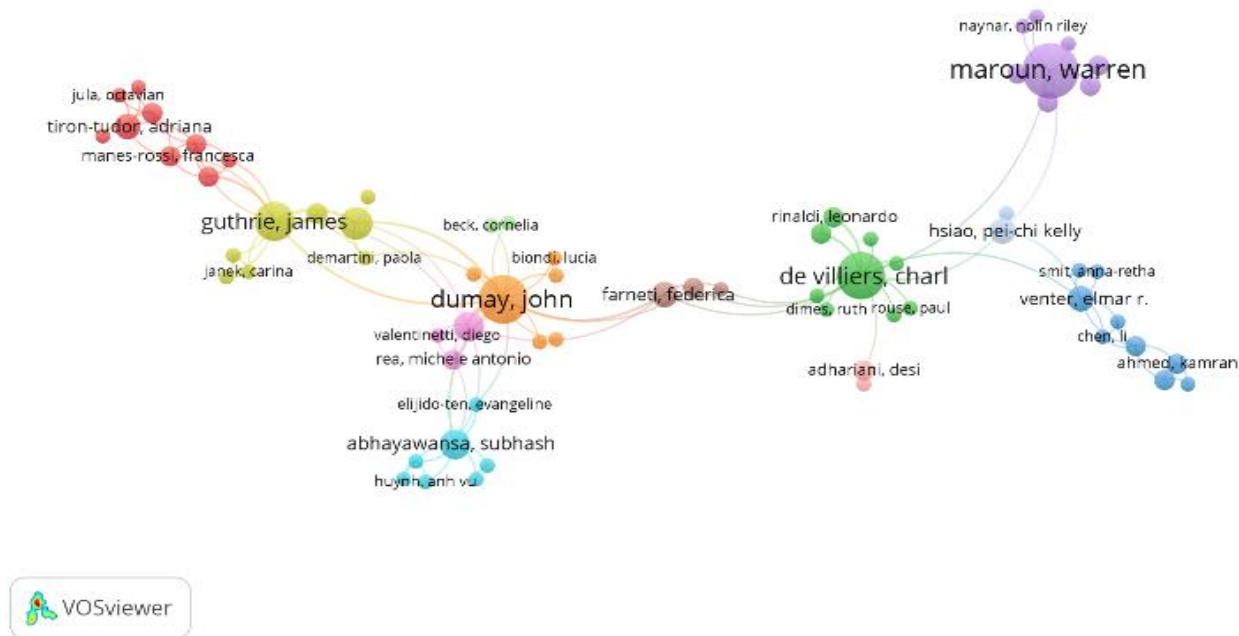

Рис. 3. Бібліометрична карта авторів у досліджуваних статтях (1990-2020 рр.)

Джерело: сформовано автором на основі VOSviewer (2020).

Кожен вузол представляє автора, а його розмір вказує на кількість цитованості. Зв'язок між двома вузлами позначає відносини спільного цитування. Кожна ланка має міцність і чим вона вища, тим більша товщина посилання. Вузли також згруповані за подібністю. Аналіз скупчення дає підстави стверджувати, що згадувані вище 3 вчені-обліковці Уоррен Марун ($h\text{-index}=15$), Шарль де Вільє ($h\text{-index}=25$) та Джон Дюмей ($h\text{-index}=35$) мають вагомий вплив за даною тематикою та формують найбільші за розміром кластери, що характеризує їх науковий внесок.

Висновки. У даному дослідженні здійснено огляд літератури, використовуючи бібліометричний метод. Відбір проводився у двох найбільш широко відомих базах даних Scopus та Web of Science за ключовим словом інтегрована звітність у період 1990-2020 рр. У результаті відбору отримано 308 публікацій у базі даних Scopus та 393 публікацій у базі даних Web of Science, серед яких в основному спостерігалися наукові статті. Динаміка кількості досліджень за даною темою протягом останнього десятиліття значно зростає. Це свідчить про те, що проблематика інтегрованої звітності продовжує залишатися

привабливою на глобальній науковій арені. Більше того, радикальні зміни в системі звітності зберігають і з кожним роком посилюють важливість цієї теми.

У результаті проведеного аналізу та формування бібліометричної карти за ключовими словами встановлено, що поширеними для вживання є терміни: інтегрована звітність, звітність, інтегрований звіт, розкриття інформації та перспектива, які становлять найбільші за розміром кластери.

У дослідженні за бібліометричною картою авторів встановлено, що найбільшу публікаційну активність серед науковців за тематикою зроблено Уорреном Маруном (Warren Maroun), Шарлем де Вільє (Charl de Villiers) та Джоном Дюмейем (John Dumay).

Отже, практична значимість отриманих результатів полягає в можливості глибше оцінити сучасний стан наукових досліджень за тематикою, провести порівняльний аналіз бібліометричних показників, встановити сфери наукових інтересів для авторів публікацій, дослідити проблемні питання та визначити перспективи подальших розробок пов'язаних з інтегрованою звітністю як джерела інформації про діяльність підприємств.

4 Список використаних джерел

1. Hilson G., Murck B. Sustainable development in the mining industry: clarifying the corporate perspective. *Resources Policy*. 2000. Volume 26, Issue 4. pp. 227-238. [https://doi.org/10.1016/S0301-4207\(00\)00041-6](https://doi.org/10.1016/S0301-4207(00)00041-6)
2. Jenkins H., Yakovleva N. Corporate social responsibility in the mining industry: exploring trends in social and environmental disclosure. *Journal of Cleaner Production*. 2006. Volume 14, Issues 3–4. pp. 271-284. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2004.10.004>
3. Perez F., Sanchez L. Assessing the evolution of sustainability reporting in the mining sector. *Environmental management*. 2009. Issue 43. pp. 949-961. <https://doi.org/10.1007/s00267-008-9269-1>
4. Azapagic A. Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. *Journal of Cleaner Production*. 2004. Vol. 12, Issue 6. pp. 639-662. [https://doi.org/10.1016/S0959-6526\(03\)00075-1](https://doi.org/10.1016/S0959-6526(03)00075-1)
5. Muduli K., Barve A. Sustainable development practices in the mining sector: a GSCM approach. *International journal of environment and sustainable development*. 2013. Vol. 12, No. 3. pp. 222–243. <https://doi.org/10.1504/IJESD.2013.054942>
6. Fonseca A. How credible are mining corporations' sustainability reports? A critical analysis of external assurance under the requirements of the international council on mining and metals. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2010. Volume 17, Issue 6. pp. 355-370. <https://doi.org/10.1002/csr.230>
7. Fonseca A., McAllister M. L., Fitzpatrick P. Sustainability reporting among mining corporations: a constructive critique of the GRI approach. *Journal of Cleaner Production*. 2014. Volume 84. pp. 70-83. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.11.050>
8. Zamula I., Prodanchuk M., Kovalchuk T., Kolesnikova O., Myhalkiv A. Indicators of ecological condition of natural resources in integrated reporting of the enterprise. *Scientific Bulletin of National Mining University*. 2020. Issue 6. pp. 180-186. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-6/180>
9. Atkins J., Maroun W. Integrated reporting in South Africa in 2012: Perspectives from South African institutional investors. *Meditari Accountancy Research*. 2015. Vol. 23, No. 2. pp. 197-221. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-07-2014-0047>
10. De Villiers C., Rinaldi L., Unerman J. Integrated Reporting: insights, gaps and an agenda for future research. *Accounting, auditing & accountability journal*. 2014. Vol. 27, No. 7. pp. 1042-1067. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-06-2014-1736>
11. Dumay J., Bernardi C., Guthrie J., Demartini P. Integrated reporting: a structured literature review. *Accounting forum*. 2016. Vol. 40, Issue 3. pp. 166-185. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2016.06.001>

4 References

1. Hilson, G., Murck, B. (2000). Sustainable development in the mining industry: clarifying the corporate perspective. *Resources Policy*, 26(4), 227-238. [https://doi.org/10.1016/S0301-4207\(00\)00041-6](https://doi.org/10.1016/S0301-4207(00)00041-6)
2. Jenkins, H., Yakovleva, N., (2006). Corporate social responsibility in the mining industry: exploring trends in social and environmental disclosure. *Journal of Cleaner Production*, (14), 271-284. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2004.10.004>
3. Perez, F., Sanchez, L. (2009). Assessing the evolution of sustainability reporting in the mining sector. *Environmental management*, (43), 949-961, <https://doi.org/10.1007/s00267-008-9269-1>
4. Azapagic, A. (2004). Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. *Journal of Cleaner Production*, 12(6), 639-662. [https://doi.org/10.1016/S0959-6526\(03\)00075-1](https://doi.org/10.1016/S0959-6526(03)00075-1)
5. Muduli, K., Barve, A. (2013). Sustainable development practices in the mining sector: a GSCM approach. *International journal of environment and sustainable development*, 12(3), 222–243. <https://doi.org/10.1504/IJESD.2013.054942>
6. Fonseca, A. (2010). How credible are mining corporations' sustainability reports? A critical analysis of external assurance under the requirements of the international council on mining and metals. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 17(6), 355-370. <https://doi.org/10.1002/csr.230>
7. Fonseca, A., McAllister, M. L., Fitzpatrick, P. (2014). Sustainability reporting among mining corporations: a constructive critique of the GRI approach. *Journal of Cleaner Production*, 84(1), 70-83. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.11.050>
8. Zamula, I., Prodanchuk, M., Kovalchuk, T., Kolesnikova, O., Myhalkiv, A. (2020). Indicators of ecological condition of natural resources in integrated reporting of the enterprise. *Scientific Bulletin of National Mining University*, (6), 180-186. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-6/180>
9. Atkins, J., Maroun, W. (2015). Integrated reporting in South Africa in 2012: Perspectives from South African institutional investors. *Meditari Accountancy Research*, 23(2), 197-221. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-07-2014-0047>
10. De Villiers, C., Rinaldi, L., Unerman, J. (2014). Integrated Reporting: insights, gaps and an agenda for future research. *Accounting, auditing & accountability journal*, 27(7), 1042-1067. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-06-2014-1736>
11. Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J., Demartini, P. (2016). Integrated reporting: a structured literature review. *Accounting forum*, 40(3), 166-185. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2016.06.001>